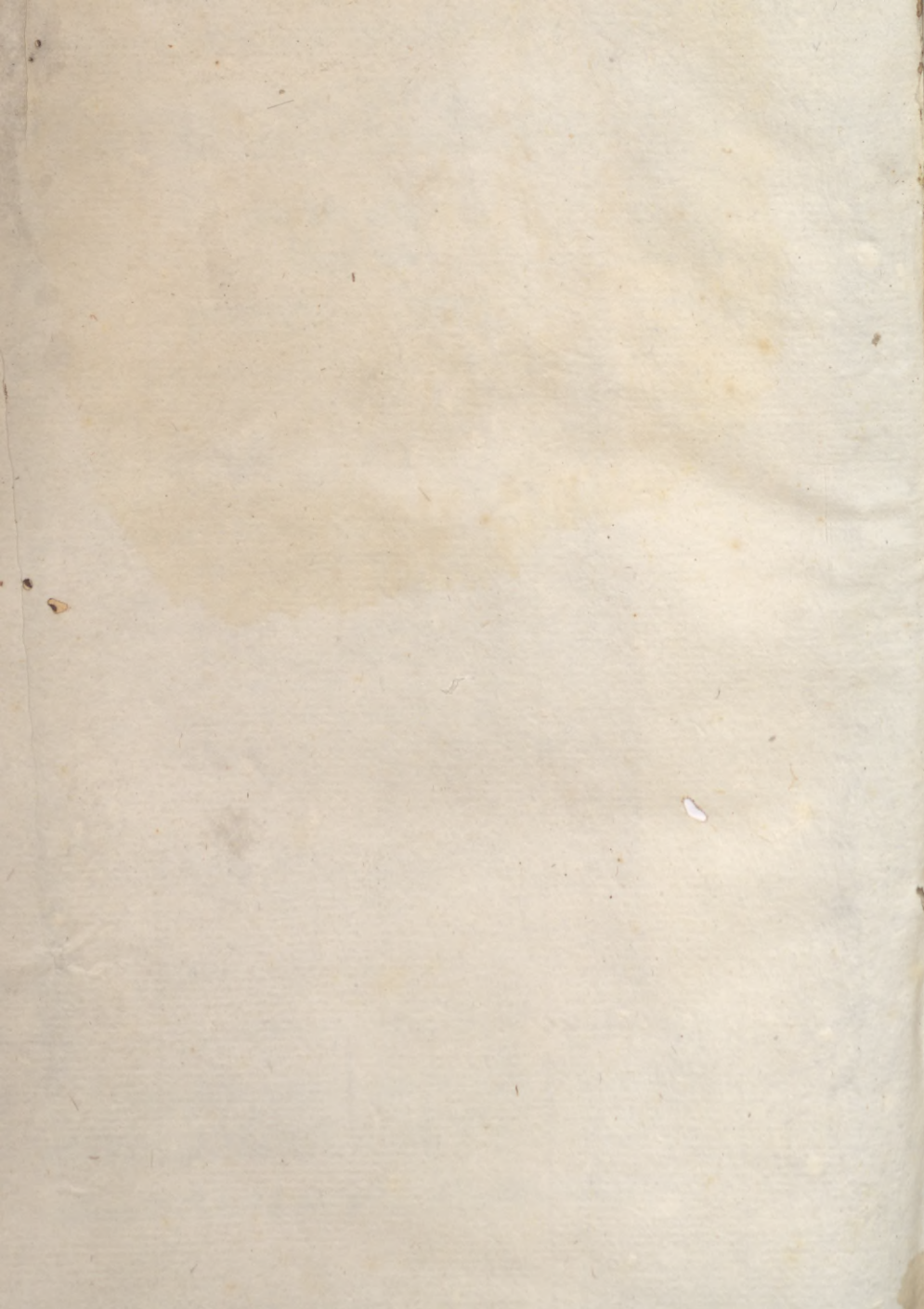
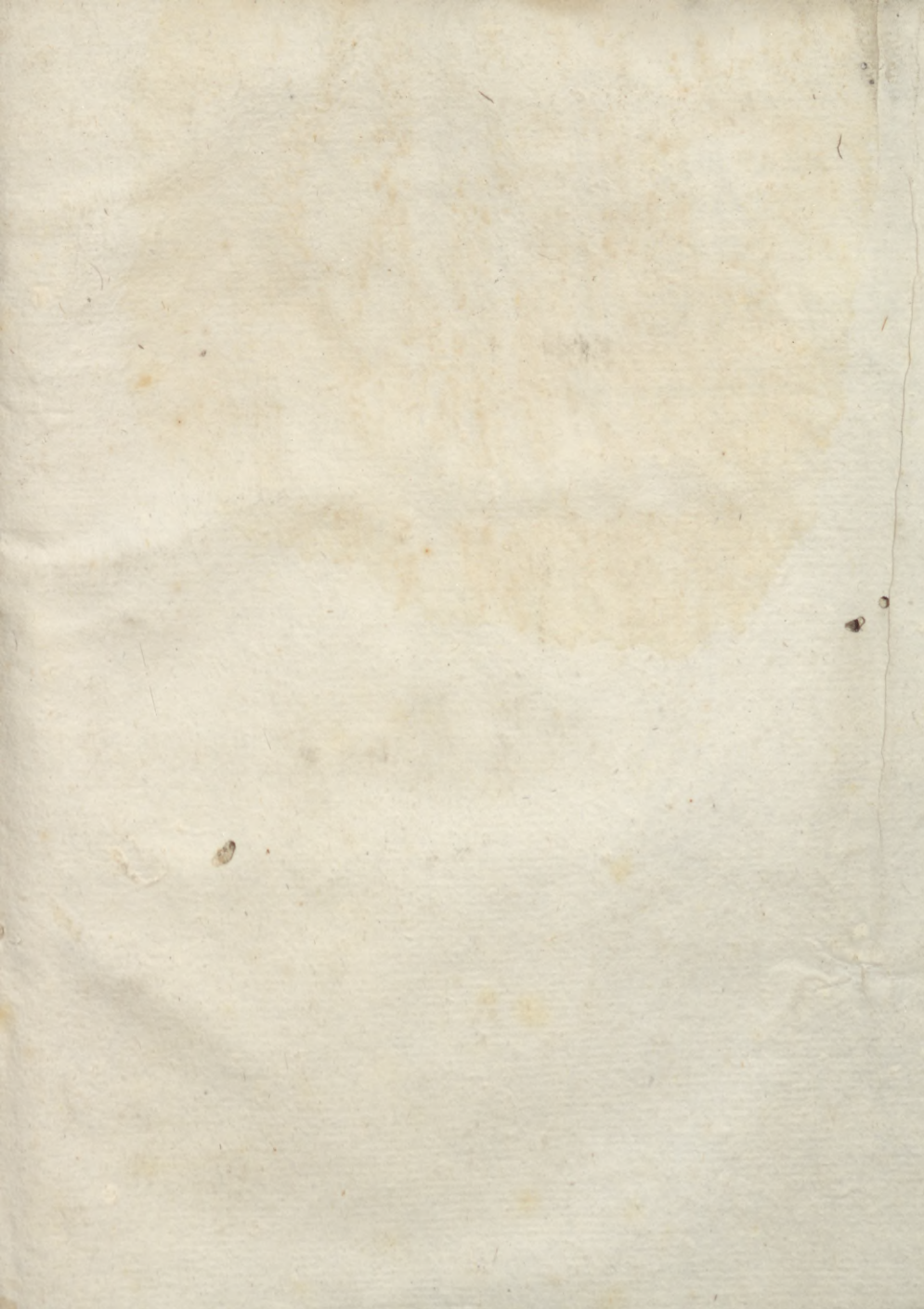

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 548-52

פירוש

רב סעדיא גאון זל

על מגילת שיר השירים אשר
הוציאת מלשון ערבי ללשון
הקודש :

היום יוס ל' אימים לחדש כסליו שנת דמיו לתלפת ות
אלף המנן תלוי עליה ב' ל שלטר הגבורים לפ' ק :

פח קק פראג

על ידי משה בן נהר' יוסף בצלאל ב'ן זצ"ל
כחוקק :

במכות הר' שלום נד מטה דוד זצ"ל חקק קאלמניא :

תענית

ליום הזה

תענית יום צום יום צום יום צום

יום צום יום צום יום צום יום צום

יום צום

יום צום יום צום יום צום יום צום
יום צום יום צום יום צום יום צום

תענית

יום צום יום צום יום צום יום צום

יום צום

יום צום יום צום יום צום יום צום

פירוש רבינו סעדיא גאון זצ"ל

ברוך יי' הסם הנכבד והנורא סוכן הקיים ומצפתי
 על טובתי ארקים ישאל מן הנדוקים הודות
 ותושנחות והוא שמוע נשקת הנשקיים אליו בכל לבם
 והוא עליון מכל הכרובות והשירות שבו וברכו את שר
 ומרום על כל דרכה ותהלה אשר אורו וכבודו מלא
 העולם ונרא מלאכיו ועוסי רצונו שמלאכתן הודות
 ותושנחות ואין להם סחורה ואין להם טעם ומתן ולא
 אהבה ולא איבה וחביבותן אם והנינו שלב ואין מוקין זה
 לזה ואין להם כי אם מלאכת שמים להודות ולהלל לפי
 שאינם בעלי תנועה ולא ישיגים מות ומהם מי שהולך על
 ד' רגלים ככני אדם ומתן מי שהולך על ד' ומהם מי
 שהולך על ששמה ומוי שמדלג את העולם בדליה אחת
 שנא' לא כי אבי שר נבא יי' עתה באתי ומהם מלאכים
 במקום כהנים שהם מקריבים נשמות הנדוקים בלא
 שריפה ולהם כהן גדול והוא מיכאל שנא' ובעת ההיא
 יעמוד מיכאל השר הגדול ויכבה כל אש והוא אש
 יעשה בזמן לבלתי שמוע א הכהן העומד ומהם מלאכים
 במקום לויים משתחין להקריב במיבי הקולות בשירות
 ערכות ומהם מי שישלו ארבע כפים לכל אחד וארבע
 כנפים ועל כל פן ד' כנפים ועל כל כנף ארבעה כנים
 ומספר הכנפים ששים וארבע ומכבר הככים מלתים
 וחמשים מדרכים מן כל כן מיכי הקולות יותר ובה
 ויותר נעים מכל עוגב שנא' וקול כנפי החיות משיקית
 אשה אל אחותה וכתיב וארבעה פנים לאחת וקול רצוי
 כל אחד ואחד מהם יקול המולות קול המחנות יקול
 מחנות גדולות שנא' קול המולה כקול מהנה וכמו שנרא
 הק"ב העולם ארבעה שלישים ואלו הן האדם והאריה
 והשור ובהמות והבשר בעופות וכן אדם שלים על כולם
 כך עשה הק"ב בה כבשם הכבוד שג' השמים כבש ארבעה
 דמויות או שני פני אדם פני אריה א הימין לארבעה
 ופני שור מהשמאל לארבעה ופני שר לארבעה ואחר
 עשם שני כי פני אדם נורת ועקב ארבעה ופני אריה
 הוא רוד שג' גור אריה יהודה וגו' ופני שור הוא הושע
 בן נון שג' כבוד שורו הרר לו ופני שר יבדאל כולם
 שג' וישא אחתם על כנפי כספים וגו' ועשה נכבדו כל
 הארץ הוא יושלים מפני ארזים הוא כבאו נבא וישב
 שלמה על יבבא וי' למלך וכה' עתה אחר או יקראו לירושלם
 בשא יי' אלל הכת הטבית הם משתחין בקר וערב במיבי

פירות וחס כשמש והכוכבים כמו שנא' יצדאו יושבי קנאות
 מאותותיך מלאי דקר וערב חרכין ויותר גדול מזה כי
 השמש והירח והכוכבים לא היה להם רגצה בלנד אלל
 יכדו כפיהם בקיע הכלשי שמו וכול ויהבנו המלאכים
 כמה כפיעות כותו כהילוך השמש ביום והרח בלילה
 וכשמימימין מן מושבחותה הם שנין וכופים ומשכחין
 לפני המקום ואח"כ יושא להם מנגדו בוגה ויכבר הדרך
 אשר צאו בו ולא יפגאו דרך לשוב עד אשר יראה להם
 דרך באור גדול כמו הנר ותנא השמש והירח בלוקו
 האור כנרא' להם שמש ירה עמד וזולה לאור הנדך יכלכו
 לנגה בנן הכיתך ולהם מחנות אחרות נחבנית כבוד
 כנף והן משכחין במיבי קולות שנא' כנף דכנים בעלכה
 אב אברה ריודה ונוצח ומחנות אחרות מחנה הלויים
 שהם ל' ארץ שכל בקווי הלויים אשר כבוד משה ואהרן
 בניים ועשרים אלף והן על מספר המחנות אשר נאה
 בהם שכנה על הר ביני בנא' רבב אלהים רבותים אלפי
 שנאין יי' גם סיני בקדש ומקנס משה על עשרה משמרות
 ונא שמואל והחזירם על כ' משמרות הידופות בדברי
 הימים ועשה תוכן לשירות כבאמר זו של ידי כלי רוד
 מלך ישראל והם מימי השוכרות והמיטע ועוגב וכל
 וכבוד ותוף ומחול ולגלי כמב והנורו וצפה לו כלי שיר
 בעשרה מיתרים וכבהיה מתפלל היה אומר אלהים שיר
 חדש אשיר לך כנבל עשור אומר לך וכשהיה מזהיר ללויים
 היה אומר שיר ללוי שיר חדש הטיבו נאן וכשהיה מזהיר
 לקהל אומר שירו לאלהים זמרו שמו כולו לרובד בערנות
 ביה שמו ועלזו לפניו וכשהיה מתכלל בפני כבוד אומר
 הכד ואשכט אשיר לך יי' אומר יי' ועתה אין אנו יודעים
 היאך היו יגונו אותם קולות עד שמבאנו בהסר תהלים
 מהם קולות חשבה שמועין לכן הניגון כבאמר למנצח
 דכניות ומהן קולות בניגון שר לאינין הלכ כבאמר
 למנצח אל הנחילות ואין נחילות אלל כבש כבאמר בחלה
 מכתיו ומהם קולות כשמיים והדברים בעלמים ש
 כבאמר למנצח על עלמות שר שהוא מן ובעלמת מעיני
 כל חיי ולמנצח על מות לך הוא קול נכתר וכן הוא שם
 איש מן הלויים והוא ידוע בדברי הימים ומהן קולות
 נטיות בראשונה ואחר כך יקברו כי הוא חוקע מיתרים
 ויכיר הכנים מן הפוגב העשירי ויושא הקול וכה קבר
 וכבר מתעמים ישראל למקום נבואה כשהם נציה גיד

רבינו סעדיא

ויותר שהיה מכבודו שבאמר ושלום היה לו מכל עבריו
 מסתב ועל ידו נכנסה בניו המקדש ושכנו ישראל בימיו
 שוקעים ויושבים לבנות שבא' ויש יהודה ישראל לבנות
 אים תחת נפכו ותחת תאבתו והיה מספר בני ישראל
 בימיו אלף אלף וחמשים אלף וחמש מאות אלף ביהודה
 וב ישראל עם יהודה כלל ואמר יהודה ו ישראל רבים כחול
 וגו' ומשולים ישראל ללפניה מה הלככה יש לה שלשים יום
 אף מאברהם ועד נדקויה שלשים נביית ופנו שהלככה
 מתחזקת עד ע"ו יום ומע"ו חס עד סוף ימי הלככה
 נחסרת כך מאכילו אברהם עד שלמה ע"ו ואלו הן אברהם
 יצחק ויעקב ויהודה ופרץ וחזרון ורם ויגאל ורב ובשן
 ושלמן ובעז ועובד וישי רודר ושלמה וכך משלמה ועד
 נדקויה ע"ו ואלו הן רחבעם אחיה ואסא ויהושפט ואחזיהו
 ויואש ואחזיהו ועוזיהו ויותם וחזקיהו ומנשה ואחז
 ויאשיהו ויהויקים ונדקיהו ו ישראל הלכו לאחור עד ימי
 נדקיהו ופנו שתחשך הלככה אחר שלשים יום כך ואת
 עיני נדקיהו עור * וכשהחלך שלמה ויש על כסאו
 ומלך באלו הימים האחרונים של פסח ופא נשיר השירים
 שהיא תפלת המלאכים * ומשבו שאין אדם דשאי לומר
 השם ולזכרו אמר במקומו דודי ;

שיר השירים דע אחי כי תמצא רבים מתחלקים
 בפירוש שיר השירים ובאמת הם
 מתחלקים שנמשל שיר השירים למעלות שפרחו
 מפתחותיהן וי"א שהוא באמר על מלכות בני ישראל וי"א
 על ימות המשיח וי"א בצבור הגלות ואומרים כי
 דודי הוא משיח וכלה התור' והו חטא ועשות גדול וראש
 כפרות * אבל האמת כיו דודי הק' זה שבא' אמרה נא
 לירידי שירת דודי לברכמו * ופירש אחיו ישעיהו הנביא
 ואמר כי כס' וי' נבואות בית ישראל וזכר שלמה בזה הספר
 מינביות מנבגים עד אחרי ימות המשיח והמשיח ל ישראל
 עם קב' להשת עם כלה שהוא קרוב אליה והיא קרובה
 אליו וכשבא עמה בראשונה מבית אביה קראה רעיתי ;
 וכשהגיע עמה לביתו קראה כלתי וכשמאה חן בעיניו
 קרא אותה אחותי וגבה אותה מהראש ועד הרגליה
 וכשקנף עליה אחר כך שבה היא והללה אותו מהראש
 ועד הרגליה אחר כך שב הוא והלל אותה פעם שנייה
 וכשלא נכון לבא התת עם הכלה אלא בשער ועדים לכך
 תחלת דבור שלמה אמר יפקיני מנסיקות פיהו הטעם

ארום הרעשה שהוא המלכות השמימי תוקעין היתר
 השמימי כי ארום הוא מלכות הר' והשמימי כינה הרעשי
 דבאת עוש' אותם לכך תאמ' בכל ומדי ויון ואלו וכשתחב'
 ארום תאמר בכל וכשדים מדי ופרס ויון ומקרון וישמעאל
 ו ארום ולכך אמרו שארום מלכות רביעי והיא השמימית
 וכשפיכת ארום בכנראה גדולת ישראל וכבודם בזה הגלות
 הם כשפכה בין החותי' החוץ ריחו ריחו ריח כי אם גומא
 והשפכה ריחה עהור כך ישראל משבחין למקום בין
 האומות ועובדין אותו בין הכפרכים ותוקעין היתר
 השמימית ואומרים על שוכים ואף ישראל כמאלין
 בכנראה לזוכים שאינם יכולים לזכר כשמתרחקי' מקיסי'
 ומתרחמין הלויס לפני המקום בתקיעה בקול השיר סכ'
 למכנח על יובת אלם רחוקים ומהם קולות מתנענעוין
 ותוקעין גת העוגב והתוף או המחול שבאמר למכנח
 על הניתית שהיא גת השיר שבאמר גת דרך ה' ואנו
 זרנו' לרעת בא' זה עת היו אומרים השיר ומנינו פסוק
 יאמר כי עת השיר היה בעת בא' הקרבן שבאמר ובעת
 החל העולה החל השיר וכל העם מתחמין' והשיר משורר'
 ואמרו חכמים ז"ל כי היה על המזבח גורת כנרה של כנש'
 ובה קפיס קטנים ותחתית כנרה אחרת ובה קפיס
 יותר קטנים מן העליונה על גורת הכנול הנקוב כמו
 שהנורף מוניא החוט והיו זורקי' עליה מים שהוא כיוסף
 המים ובעת החל הזריקה היו מתחילי' לשיר ואחר זריקת
 המים היו זורקי' היין והיין כופ' מן הבקב' ואומרו השיר
 והחמם עשרה שורות שהיה אומר רוד על המשלות
 הסובכות צהר הזיתים והם ע' שורות כל שורה ושורה
 י' ד משלות גדולות ולרוד י' ד משלות ולשלמה מעלה אחת
 שבא' שיר המשלו' לשלמה וכשעמדו על דעת כל מנהיגי
 השירות ותוכן כיוונם והעיתים שאומרו' אותם יש לאנשי
 לבב לשאול ולדרוש בצבור השיר שאומרים המלאכים או
 זה שיר הוא בקצבו בכל מקרא ולא מנאנו עקר לרבה לא
 בתלמוד אמרו חכמים ז"ל שמשבחין למקום כשיר השירים
 שראשיתו סין ואחריתו מס והוא שמו של הקב' זה הוא
 שאומר בו דודי והקב' לא בא אותה אלא לכבוד ישראל
 ותפלתם בשביל ישראל ומלאכותם בעסקיותם של ישראל
 ושמחתם על גדולתם של ישראל ובכיתם לכיתם של ישראל
 שבאמר הן אראלם בעקו חונה וגומר וכשמלך שלמה
 שהיה גדול מכל מלאכי ישראל ויותר חכם ויותר חזק

הכסף הם האדונים על כסף שנאמר מאת אדונים :
 עד שהמלך במסובו הכנסת כבודו כי במשכן וקערת
 הכהנים שהיה הרוח נודף בו שנאמר
 ויכס הענן את אהל מועד ושע' רור המור דיבור סקנה
 עם משה לברו מנין שני הכרובים שנאמר וישמע את
 הקול מדבר אליו ולא ראה טרסה כמו שהמור אדם מרית
 אותו ולא ראהו וטעם אשכול הכופר שנגלתה מביבת
 לישראל שנאמר וראה כל העם את עמוד הענן וקם כל
 העם והשתחו' וטעם כרמי עין גדי הוא יעקב שנאמר
 כי כרם יי נבואות צית ישראל והם בני יעקב שהלבישה
 אמו על ידיו עורות של גדיים שנאמר ואת עורות גדיי
 העזים וגומר :

הנך יפה הטעם שאמר הנך יפה שתי פעמים אלנו
 שני דברים טעמו ישראל במגרים והם דם
 פסח ודם מילה וטעם עוינו הם זקני ישראל שספר להם
 משה מלכותו שנאמר וילך משה ויאהרן ויאספו את כל
 זקני בני ישראל והזקני' עינים לנפש סל' הם מעיני העדה
 וטעם הנך יפה דודי שקיים להם המקום צרות אבותם
 שנאמר ויזכור להם צרותיו וטעם אף נעים זה שקיים
 להם כתיב ב' ואין נעים אלא בית המקדש סל' לחיות
 בכועס יי וטעם קורות בתינו בנין הבית בארזים וטעם
 אכי חננלת השרון שושנת העמקים מה חננלת אויב
 מתגדלת אלא על המים אף זרע ישראל ואף הנדיקים
 הראשונים עבקותם במים היה אברה' על המים בשרהו
 ביחזק שלא יוקח נא מעט מים ויחזק היה שורן על באר
 המים והם טענה עסק ורחובות ואחרים ויעקב על המים
 הרויח כל מה שהיה לו שנאמר וינג את המקלות אשר
 פגל וגו' ויוקף במים הושלך והוא מלוכס כנגדיו שך מני
 בתלמוד ומשה רבינו מן המים כמשך שנאמר כי מן המים
 משיתיהו ורבים מישראל כשלו במים וחיו סאל' כל הדן
 הילור היאורה תשלוכוהו' וגמלו ישראל בין האומות
 כשוננים בין חומו המדבר שהיא יבשה הטענה ריחה
 נורף כך ישראל משכחים ומודים למקום על העונה ועל
 הרעה שנאמר כוס ישועות אשא ובסס יי אקרא וכתוב
 צרה ויגון אמנא ובסס יי ומשפיהם עובים כמו החכות
 שהיא יפה לראות ועוד למאכל כך ישראל יעוב להם
 לשכון בארץ כענן שנאמר בגל כנפיך תסתירונו ולא אמר
 דוד זה כי אס כשניל ארץ ישראל והמנות מחוקים להם

הם המנות והחוקים שנתן קנה לישראל על ידי משה
 ואהרן ומרים הנדיקים והוא תורה שנתן ותורה שנעל
 פה עד שיכל לישראל עם עובם בצממתם שנאמר
 וינא לך עם כגויים ביופיך כי כליל הוא עד שרבו אומות
 העולם להכנס תחת כנפי השכינה ולהתגייר והם ערב
 דביותרו ואחרים ולכך אמר לריח שמניך עובים והעם
 שנסה הקב"ה ממנרים עד כואס בארץ כענן אס הולכים
 בדרכיו שנאמר לכתך אחרי במדבר בארץ וגומר :

משכני הטעם אומר כזה הפסוק הילוך ישרא ביראת
 הקב"ה וכמו ששמענו עשר דברות בטעם בסיון
 ועשיית העגל כי נתמוז תמה שלמה ואמר בעבורם
 שחורה אני הטעם שחורה וכאזה שחורה עעבודת
 העגל וכאזה בטעמן עשר דברו ואמרו
 ישראל טעמח עובס כשלשת אלפי איש רשעי ישראל עעברו
 ע' שהרגו נגר השמש לכפר חטא גדול שנאמר כי אתה
 עשית באתר ואני אעשה כגד כל ישראל וכגד השמש
 והאומות שמוזי כוטרע עבודת אלהים אחרים עעברתי
 עבודה זרה שנאמר וימירו את כבודם בתבנית סור אוכל
 עשב : אל תראוני הטעם הוא מגיד בקטת משה
 רבינו ע"ה שיחזיר המקום כבודו שהלך עמהם כשינאו
 ממגרים ואח' להם הקב"ה לא אעלה בקרבך ושלח עמהם
 משה ויאהרן ומרי' ואמ' להם קב"ה כיון שאין אתם יודעין
 צמה אתם יושבים אמ' להם לישראל אין אדם הולכים
 בכבודי אבל תלפו עם אלו הרעים וזה טעם הפסוקים
 ולכך אמר הגידה לי ואס לא תרעי על הענין שאמרנו
 לסוסתו הטעם כמו שהמלאכי' אלהים להרג ברכני
 פרעה ולעשות נקמה כך רומה קולך רשיתי
 כהם וידוע שנמלאכי השרת מלאכים דומים לבושים והם
 אס שנאמר והכה רכב אס ובוסי אס וגומ' וכתוב דרכת
 צים ביוסף וגו' עתה אחי רע כי פירוש כאוו לחייד ותורי
 זהב ועד שהמלך וצורר המור דודי ואשכל הכופר דודי
 הם פמוכים בפירוש אלו החמשה פמוקים הוא מסבר
 עבודת העגל ואח' פ' שומעים ספר הברית ואמרו ישראל
 למשה נשמע באזננו ונכשעו נוארינו לשמוע זה הברית
 כמו שחזרוס או העגלי'ס ללואים סל' ויקח כסר הברית
 וטעם תורי זהב הוא שאמר קב"ה לישראל שיעשו טעם
 כלים במשכן סל' זהב והם יותר מכובדים טעם ואלו הן
 פכורת וארון ושני כרובים ושלחן ומכורה ומזבח וקיויות

רבינו סעדיא

כרעב סכ' ומתוקים מדבש וכופת נופים ;
 ושעם פניאני אל בית היין הוא שאמר קב' ל ישראל
 כשהגיעו להר סיני שיעבדוהו על השלמת תשע'
 וארבעים יום ימי העומר שהוא חג ורגל סכאמ' תעבדון
 האלהים על ההר הזה ; ושעם פמכוני באשיות
 זענו פתיין ארום וזק' כאל כך הדיבור ששמעו פעמים
 כסי' וכסונו ובסנה מתוך האש סכא' והר סיני עשן כלו
 בלבת אש מתוך הסנה ; כי חולת אהבה אני הוא
 שצבורם של ישראל במצרים שחאלו תחת לראשי וימינו
 תחבנקי הוא מכת הקב' למצרים סכא' הנה יד' י' הויה
 וגומר וחסרו על ישראל בימיו וכך אמר ירא ישראל את
 פיד הגדולה וכך פירש משה דב' נ' צמיתו סכאמ' ימינך
 י' נאדרי זכח ; ושעם השבעתי אתכם הוא
 שהשביע הקב' ל ישראל שלא ימהרו ללאת ממצרים קודם
 הקץ הידוע להם כאשר עשו בני אכרים ומתו מהם הרב'
 כמו שהוא ידוע בדברי הימים ובספר תלים שנאמר בני
 אכרים נשקו רומי קסת וגו' ; ושעם זבנאות או
 באילות הגדה הם שלשה אבות אכרים ויחזק ויעקב
 ונש' הם וקרא גדה מפני שהם ישיבי מערת המכפלה ;
 ושעם קול דודי הנה זה בא הוא הקב' אמר לישראל
 אני בשלחת מלאכי והוא משה ששמו זה סכא'
 כי זה משה האיש וגו' מדלג על ההרים זה שעשה הקב'
 שלג להם את הקץ שאמר ת' סכה ולא היו רק רדו' וכן
 היה והוא ידוע בתורה ובתלמוד כשנמכה שני קהת
 ועמרם ושאל חיי משה ; דומה דודי לכבימה הנבי
 רץ וקל בהליכה אף משה היה קל במלאכת אלהיו למצרים
 לדבר אל פרעה להניל את ישראל סכ' אל פרע' בבקר ;
 ושעם משנח ומנץ כסס שאחר בכנס בעד החלון
 בבקר וארם רואיהו ושמה כך שלחות משה
 בבקר לפרעה סכ' ששם בבקר וגו' ודבור קב' עם משה
 קרוב היה למצרים סכ' אחר כתלנו ; ושעם ענה
 דודי ויאמר לי הוא שאמר קב' למשה דאה ראיתי את
 עני עמי ויאמר לך ואסתת ; ושעם כי הנה הסתיו
 צבר משעה שדבר משה לפרעה לשלח את ישראל רתתה
 העבודה מעליהם וכן תמצא בימי הקור אס ירדו גשמים
 בו ויותר החרך ; ושעם הגשם ח'ף שאמר פרעה
 אתם קחו לכם תנן ; ושעם הניבכם כראו
 בארץ שהיו עם במצרים נדיקים מישראל ;

ושעם עת הזמיר הניע עת אורם של ישראל ועתה
 של מצרים שנאמר ושלחתי את ידו והכתי את
 מצרים וכריות הרשעים מן העולם נקרא זמיר שנאמר
 זמיר עריכים וענה וזמירת זר תורשינו ; ושעם
 וקול התור בשמע בארננו זה שדבר הקב' עם במצרים
 סכא' ויאמר י' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים למר ;
 ושעם חכמה פניה שקיים קב' בריתו עם אהרם
 יחזק ויעקב והנדיקים כמשלים לתאנה סכא'
 כניכורה בתאנה בראשיתה ראיתי אבותיכם והגפנים
 סמר הם ישראל סכ' כי כרם י' זבאות בית ישראל וגו' ;
 ושעם יונתי כחגי הכלע יניאת ירא ממנדר ורשו
 המצרי' והסינו אותם בין מדרל ובין הים וכך
 אמרו חכמים זכרונם לברכה נמשלו ישראל באותה שעה
 ליונה שפרחה מפני הכן ושבעה חור פתן כך ישראל הים
 לפניהם והגר אחריהם לכורך וינעקו בני ישראל אל י' ;
 ושעם הראוי את מוארך השמשינו את קולך זה
 גילוי סכיה דים סכאמ' וירא ישראל את היר
 הגדולה והשמשינו את קולך אלנו י' כסוקים של סור
 זיושע י' ביום ההוא וגומר ; ושעם אחוז לנו הוא
 פרעה ומחכהו וטועלים קעבים הוא עמלק ומלך ערר
 סכאמ' ויבא עמלק ולמה קעבים שהם מין הגויס הקטנים
 אשר נולד אחר שנים מלכים ועור שהיה מפלגם סכאמ'
 וממנע היתה פלגם ; ושעם וכרמינו סמר ז'
 הרעה שבעה עמלק כסנא עליהם והם עיפיים סכאמ'
 ואתה עיף ויגע ולא ירא אלהים ; ושעם דודי לי
 ואני לו זה דבור הקב' עמהם על הר סיני והם אמרו
 כל אשר ידבר י' אלהינו אליך ושמענו ועשינו ;
 ושעם עד שיפוח היום זה שאמר הקב' למשה שמור
 לך את כל אשר אנכי מנך היום הנני גורם
 מפכך וגו' ידוע כי שבעה גויס נמשלים ככל שנאמר בר
 גלם מעליהם ואז ויאת הקב' לדבר עיהם במהירות
 כמו האיל והנבי סכאמ' ואשלח אליהם את כל עבדי
 הנביאים יום השכם ושלוס ; ושעם על מסכני
 בלילות מדרות ישראל בעת ששנו המרגלים מתור הארץ
 והיו רובים לרגום את משה ואת אהרן סכאמ' ויאמרו
 כל העדה לרגום וקלף הקב' עליהם סכאמ' עד אכא
 וכאנוני וידוע הוא כי בלילה היה סכאמ' ויבכו העם
 והוא ליל תשעה באב וכן אמרו חכמים ז' אחס זכיתם

רבינו סעדיא

ד

זכיה של חיכס אזי אקבע אותה זכיה לרורות שנאמר
 זכה תנכה בליה: וטעם אקומה כל ואסובנה
 צעיר זה שנאמו אחר כך ואינו סוף להם שנאמר הננו
 ועלנו אל המקום אשר אמר יי וגומר ואמר להם משה
 א עלתנו כי אינן יי בקרבכם וגר יופיכלו לנו לא ראש ההר
 וטעם מלאנו המומרים יציאת העמלקי והכנעני
 שכ' וירד העמלקי והכנעני וגומר את שאתנה
 כפשו ראותם הנקמה טעמו בהם ונסיון ובעונם ונמלך
 ערד ואחרים: במעט שעברתי מהם הטעם כשעברו
 את הירדן עם יהושע בן נון והשכינה עמהם ולא כרה
 מהם ושכנה בשילה ואחר כך בניית המקדש בית אמו
 שילה וחרד הרתי ויגלי: וטעם השבעתי אתכם
 שלא רנה הקב"ה שהיו ישראל עושים כליה בכל האומות
 בבת אחת עד שכלל דוד שיהיה הורג בהם שכל' ואלה
 הגוים אשר הניחו יי לנכות בהם את ישראל *
 דע אחר כי עד כאן סיפר שלמה איך היו ישראל
 במגרים ונשענוד איך עשה הקב"ה עמהם
 כהוהוים מעבדות לחירות וכמו שראו נקמה במגרים
 ותושבותיהם של ישראל על הים וכששמעו עשר רבות
 ומה ששמו בסיון ובעונם וזינך ערד שקנף קב"ה על
 ישראל בטעת המרגלים והאיך כיחמו על הדבר ומכאן
 ואיך הוא מספ' כבוד וביאתם ואיך הלכה עמהם ועשיית
 שמעון מכנף ומוהב ובגדים וקערת ואיך היו כושפים
 וכתחיל שלמה ואמר *

מי זאת עולה הטעם עליה ישראל מן המדבר וטעם
 כתימורת עשן צמוד הענן ועמו האש
 וכמשל לאבקת רוכל לפי שהיה עמהם השלמת חכמה
 ועשו משכן והיה להם עם חכמים במלאך משכן ומורה
 ופרוכת וזרובים ובגרו אהבו והיו עם הרשעים רוקמים
 ואורגים וחוטין ומרפין ונגרין של אינן ונגרין של עץ
 ולוטעי נחשת וכל מלאכת ברזל והיה בהם נחשת וכסף
 ומחנית השקל שלקח מכל אחד ואחר מהם וכך הכל מזה
 ככר של כסף וכ"ט של זהב ושעשים ככר של נחשת וכמלא
 בהם עני עני' ואורך העץ עשר אמות באמת כושי שהיא
 האמה אמתים וחצי מאחר' והוא דבר גדול למנוח אצל
 המלאכי ועם אחרים לא כל שכן ובעשה להם נס רביעית
 שהזמין להם הקב"ה כעשיית המשכן בהמה שהיה בעור
 אלה שלמים אמה אורך ט"א אורך הריעה האחת שלמים

באמה והשליכו להם העני' אבני סוהם וכלל אבן חשפה
 מינים של כנועות והאכנים ה' ארבעה מינים שנאמר
 ארבעה עורי אינן ואמרו חכמים ז"ל כי העבדים השלימו
 אותם האבנים שנאמר והנשאים הביאו וגומר השלימו
 אותם הנשאים לישראל וכן הנשיא אלה פנכים שח'
 מעלה כשליים מקנה והנם החמישי שהיו כולם חכמים
 שנאמר ויכתוב משה את התורה הזאת וילמדה את בני
 ישראל ואמר ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטי והנכם הו'
 שכתב להם קב"ה גבורה ואומר כל אנשי המלחמה והנכם
 השביעי הוא מסעותם במלחון השמים ופלך הככבים וליך
 אמר מכל אבקת רוכל וטעם מטתו של שלמה זה המשכן
 ושלמה זה הקב"ה שהללוס שלו וששים גיבורים לא ששים
 רבוא של קהל ישראל שהיו סובבים את המשכן והוא בנאו'
 ויש אומרים ששים דיבורו שהיה צפי הכהנים ירכך השם
 וישמרך וגו' ויש אומרים ס' מסכתות שבהשנה הידועת
 בתלמוד וכלם אחזיו הרב אלו ישראל אנשי מלחמה שהיא
 מלחמת התורה וטעם מפחד בלילות שהזויר אותם
 הקב"ה שיהיו שהורים לפני המקדש ולא יתחייבו בכפסם
 שנאמר ונסמרת מכל דבר רע ואפריון הוא המשכן
 וכמשל לאפריון מפני שהיו מביעין אותו ממקום למקו':
 וטעם פעני הלכנון אלו הקראים מרכבו ארמין אלו
 היריעות שכתבלת וארמון עמודיו עשה כסף
 הם הארזים שכ' מאת הארזים רפידתו וזה הששה כליים
 שזכרנו למעלה תוכו רנוף אהבה לוחות הדבית ואמר
 וימיהו נמלאו דבריד ואוכלם ואמר דוד על כן אהבתי
 מנותיד: וטעם מדנות ירושלם הם שני לוחות
 אבנים ואח' לו כי התורה נקראת בת מלך שח' כל כבודה
 בת מלך פנימה וכתוב נבנה שלג לוימך היא התורה
 שכ' מומינו אש דת למו: וטעם נאיהם ורליניה
 יציאת מנרים עם משה ואהרן וראו פכינה שכ' ויבא משה
 ואהרן אל אהל מועד: וטעם בעטרה שערט לו
 אמו לא מנינו בת שבע שפשתה עטרה לשלמה זכה אצל
 אמו הם ישראל וכך אמרו רז"ל כי כמשל הק' כפ עם ישראל
 לחרם שנשא אשה יפה ואלה איותה וקרא אותה רעיית
 לאחר כך הוכיף בזהביתה קראה בלתו לא זו מחיבתה
 עד שקראה אמו שכ' שמעו אלי עמי ולאומי וגו' והיה אחד
 חכם מחכמי ישראל שנאמר זה אמר ר' יוחנן חזרנו על כל
 האקראי ולא מנאבו בת שבע שערטה ונכה אלא עבדת

רבינו סעריא

זה אהל מועד בתלית וארמון ותולעת שני * אמר רב
 הובא שאל ר' שמעון בן יוחאי את ר' אליעזר בן יוסף א"ל
 אכפר ששפת מאניך מהו בעמרה שבעמרה לו אמו אמר
 לו הן אמטול לך משל למה הדבר דומה למלך שהיתה לו
 בית יחידה היה אוהבה יותר מדלי לא זו מחיבתה עד
 שקראה אמו כך ישראל חיוב אותם הק"ו והיה קורא
 אותם בתי שכ' שמתי בת וראוי והתי אוזך לא זו מחיבתה
 עד שקראה רעייתו ולא זו מחיבתם עד שקראם אמי שכ'
 חלי עמי ולאמי עמד רש' כי נקט לו על ראשו א"ל אלו לא
 צדתי לעולם אלא לשמוע דבר זה ד"י ; ושעם הכך
 יפה הראשון זה מסע ישראל בלחד לחודש השני בשנה
 השנית לנאתם מארץ מצרים ואמר להם שאו את ראש
 כל עדת בני ישראל וגו' והיו ד' דגלים יהודה בתחילה
 ועמו שני שבטים והוא השלישי ככתוב בתורה ועל הימין
 דגל ראובן שכ' דגל מחנה ראובן תימנה ועמו שני שבטים
 ועם השמאל דגל מחנה אפרים שאל' דגל מחנה אפרים
 צפונה ועמו שני שבטים ולאחר דגל מחנה בני דן שאל'
 מאסף לכל המחנות ועמו שני שבטים ובאמנע היה
 המשכן ולפניו משה וזאתו שאל' והחיים לפני המשכן
 ועל הימין בני קהת ועל השמאל בני גרשון ולאחר בני
 מררי ולכך היו מחנה כהונה בתוך ולכך כשראה בלעם
 הרפע כל הנפלאית תמה בתוכן משפחות ותחנות על
 תיקון פלך השמש על י' מזול' ואלו הן עולה שור תאומים
 זבולטן ואריה ובתולה ומאזנים ועקרב וקשת וגדי ודלי
 ודגים והסיון שש' סא' כ' מע' ק' ג' ד' השלשה מהם אש
 והשלשה רוח והשלשה עפר והשלשה מים על מכה דגלי
 השלשים שזכרו והם כך דגלים ארבעה והוא כראשית
 הכל * וידוע ביד החיים בככבים מודיעים לקדטים ואלו
 ארבעה דגלים של מזלות מתחלפים לארבעה עתים והם
 ארבעה תקופות וכן בן ארם על שני פרקים ובו ארבעה
 מלכים בארבע תקומין וזהם ד' שדים המוח הראשון
 ועברו חוט השדרה והתחופ של הראש * והמלך השני
 כלב וזכרו החיה * והמלך השלישי והרביעי הכליות
 ועבדיהם לחלב אשר עליה ותחומיהם הירכים וזה ידוע
 צבתי הרבואות ובשראה בלעם זה התיקון תמה ולכך
 באה ויפא בלעם את עיניו וירא את ישראל טובן לשנעיו
 ואמר מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל *
 ושעם הכך יפה השני הוא המכע השני בשם השני

בשערים בו סאלמר ויהי בחדש השני בשערים
 בחדש ובכע דגל מחנה בני יהודה וכו' ; ושעם
 עיניך יונים אלו שבטים זקנים שאל' אהבה לי שבטים
 אים : ושעם שערך בערב העזים כמו שהשכל
 מופה את הכערה כך מופות את ישראל : ושעם
 פגלשו מן הגלעד כשם שאלדס יזרעע עבר ראשן וכעשה
 קרח וצבא כך ישראל מרעו מכבודם בשעה שמת משה
 וכקבר בהר הגלעד וזיבר של גלשו מן תרגום גבה גלוש ;
 ושעם סניך בערב הקטנות זה שאלכו ישראל ונתי
 שלמים במדבר ואם ישעון טוען ויאמר הלא אמר הזנחים
 ומנחה הגשתם לי במדבר וכתיב כי לא דברתי את
 אבותיכם וגומ' אמרו לו לא גוה הק"ו לישראל ונחיים
 בלכד אלא עם הקרנות והזנחים שמירת מצות שכ' כי
 אם את הדבר הזה בויתי אותם לאמר שמעו בקולי *
 ויש במקרא כמו זה והוא לא יהיה לך עוד השמש לאור
 יומם ולבנה הירח לא יאיר לך כי אור קב' יהיה זבוק
 על אור השמש והירח ודוע שאלכו ישראל במדבר ונחיים
 שלמים שאלמר ולמולואים ולזכח השלמים בקר שנים י"ב
 פעמים : ושעם שכולם מתאומות כמו שזכרו
 שנים בנען אחד נקראו תאומים שאלמר והנה תאומים
 בצעקה והם דומים זה לזה כך היו ישראל דומים לכהנים
 אלה אוכלים שאר הקרבות והם עוהרים שאל' כל עהור
 בביתך ויאלב בשר : ושעם ושעלה אין
 בהם הבטחים הק"ו אם יהיו מרחמים על העניים נג'
 פעמים ויתנו לכהנים וללויים מתכותם ויאכלו שלמים
 שלא יהיה עקר ועקרה בהם ולא בנהמתם ויארכו ימים
 שכ' לא תהיה משכלה ועקרה בארץ : ושעם כחוש
 השני שכתתיך אלו השירות שהיו ישראל אומרים בחיים
 שכ' בקול דנה ותורה המון חוגג וי' על דור שהיה ראש
 המשורר' שהיו מן בני זרח בן יהודה אשר בו אמר ואחר
 ונח אחיו אשר על ידו השני * ויתכן ענין השלישי בעבור
 הודיו שהיו ישראל מתודין על הממוכה כל אים שהיה לו
 חטא היה בא אל הכהנים והכהנים עומדי לו סניב והיה
 בומך שתי ידיו על ראש הכהן והיה אומ' כינו לבין ענמו
 רכש ע' אמנה אכני חטאתי לפטך חטא פלוגי ואינו חוד
 לעשותו שניה ואם אכני חייב הדג * תהא הדינת יזה הככש
 במקומו ואם אכני חייב שריכה תהא שרפתו במקומו והיה
 שוקט את הככש מיד שקך אמרו חז' הכל מוחטן וכל

פוהטין ויצולם שחטין ואמרו כי שלשה אין אדם ראוי
 להתעבב בהם אפילו שעה ואלו הם כשארם כעול ידיו
 מברך מיד וכשאומר גאל יגאל מיד יתכלל וכשעת המיכה
 מיד סוחט וכותן לכהן סכך אמרו שלש הכוכות הן תקף
 לכטילה נרכה תקף לגאולה תפלה תקף למיכה שחיעה
 ולמרו שמיכה מרבות והוא ידוע בתורה שכ' ומך שתי
 ידיו וגו'. וזה הצד רחמות מן הק"ע על בן אדם שלא
 ישמעו הכהנים ולא ידעו חטאיו ויכפר על חטאיו
 הכמ"ל כתולעת שני ויעשם כעלם שכ' אם יהיו חטאיכם
 כשנים כעלם ולכך אמר כעול השני שפתותי :
 השעם כעלם הרמון רקתך הכהנים והנביאי' כחברים
 כמו הרמון שכ' הכה חבל נביאים והסנהדרים
 הכקראים גרן עגולה : ושעם כמגדל דוד נאריך
 זה המגדל הוא המזבח שהיה קומתו שתי אמות וארכו
 אמה ורחבו אמה והוא היה מונח בגר מזרח שישראל
 מתפללין לכבודו שכ' נבנו לתלפיות תל שהכל סוכין לו .
 ואף המגן אינו אלא דווקא אלא הרבה כהנים ולויים
 בנינו גבורי תורה וכל מה שבמקרא מן שש ושבע מאה
 ואף אינם מבכר כי אם הרבה שנאמר בשם נרות יגילך
 ובשבע לא יגע בך רע? שני שדיך הם משה ואהרן
 והמשיל לתלמי נביה מפני שהיה זה נביא וזה כהן וזה
 שמש שבעת ימי המלואים ושכיחם שפטו את ישראל ולכך
 אמר הוא משה ואהרן הוא אהרן ומשה והרועים כשוכני
 שכ' כחית כנאץ עמך ביר משה ואהרן :
 עד שיפוח הרים שבער יהושע בן נון מלכי כנען
 שכ' כל מלכים שלטי ואחד וכמשלו
 כנללים כאשר כתבנו למעלה והר המור הוא הר המוריה
 ונבעת הלכונה הוא נבעת בני בנימין מקום אשר ערתה
 שכינה בו שנאמר חופך עליו כל היום : יפה את
 דעיתו הם האנשים הטובים שהיו בימי יהושע שכ' בהם
 ויעבוד העם את ה' כל ימי יהושע וכל ימי הוקנים :
 דע אחי כי עד כאן זכר שלמה עשיית המשכן וכל
 מנסעות במדבר כתיקון הנזכר למעלה
 ואכלם זכוי שלמים וגדלות משה ואהרן ובאותה שעה
 היו ישראל בקראים דעיתו מפני שלא נכבדו עדיין לארץ
 וכשנכבדו לארץ קרא אותם כלתי כשם שהחתן נכבס
 כבית עט הכלה ולכך המשיל שלמה ואמר

אחי מלבנת בלה העשם זה שהיתה שכינה שרייה
 בששה מקומות ואילו הן לכנון
 וראש אמנה ושכיר וחרמון אחד מהם שכא' יקראו לחרמון
 שריון ומעונות אריות מהררי נמרים הרי ששה מקומות
 וכך השכינה שכנה בגלגל ובגבעון ובנוב ובשילה ובבית
 עובר ארום הגתי וזירושלים וכמשל שילה למעונות
 אריות לחוקת הנוים שהיו בה ולא היה רונה לספר כל
 תלחותם וכל מעשיהם באלו המקומות הנזכרים ומה
 שעשו בימי השופטים ופלגש בגבעה וגלם מיכה ולקחת
 הארון על ידי הפלשתים ומה שקרא באבשי בית שמש
 ודבריו שאול מפני שהיא סירה שלא תשוב תוכחה :
 ושעם לבנתיבי השני שפרשו ישראל מורש דוד בימי
 רחבעם ולא כשאר בהם ירא חטא אלא יהודה
 וכנימין ואמרו הפרשנים כי הפשט לא היו רונות לתת
 עדיהן בששיית העגל וכתבו אותם בעשיית המשכן זהו
 באחת עמק מצוארופך עד כאן דברי המדבר וביאתם
 לארץ ישראל התחיל עתה במלכיותיה ויאמ' מה יכו דודך
 העשם אלו הנדיקים שהיו מן מלכי יהודה כמו אהל
 ויהושפט וחזקיה ויאשיהו אפי' שהיה בישראל נדיקים כמו
 שבעת אפים אשר לא כרעו לבעל וכמו מלך כנאים כמו
 עזריהו וחמסי' אש' במערה ולא היה בהם מלך עוד עם
 ה' ולא כהן אלא היו מרגשי' הכבאי' משומרון כמו שלמ'
 אמניה לעמום חוזה קים כרח לך אל ארץ יהודה ואמר
 וסומרון לא תוסף להכבא וכשאר תקוה במלכי יהודה
 ובהם כאמר מה יכו דודך חבל מה עונו דודך אלו
 הנדיקים שבעהבים : ושעם מייז שהיה עם
 הכהנים ועם הנביאי' ועם המלכים משנה תורה שהיה
 במשלת לייז שנאמר יין וחלב תחת לשוכך שהאחד קר
 והאחר חס וחילופיהן בתיים מכבדים מנגד לנגד שכא'
 וריח שלמותיך כריח לבנון : ושעם גן כעול אלו
 הכשים שלא היו סוכות אלא לבפליהן וגל כעול שהיו
 שומרות דם נדות : ושעם שלחך רוב הפנאים
 ובפיהם התורה הכמשלת לפרי : ושעם נדר וכרכום
 אלו ששה מיני בשמים יתכן להיות שיתא' הררי משנה
 וכשם שלא מיני בשמים נדיבין למינון אחרים מאבקת
 רוכל כך ששה היודי משנה נדיבין לפסוקי המקרא :
 ושעם מעין נמים נאר מים חיים אלו תורת משה שבה

דביתו סעדיא

יחזקו דבריהם הנכונים האחרים כמו שמן המעין יסקו
 על הנבים : ושעם צדו צפון ונחל תימן שהיו
 באלו ישראל מכל המקומות לירושלים לשלש רגלים והלוים
 אומרים שירות שכלם הפיחו בני יולו בשמיו וסו שאלים
 שתתחבר שכינה עמהם שאלמר דוד הראב"ה ה' שהק'
 זהם קוראים אליו והוא עובד להם שאלמר תשוע ויאמר
 הכני ולכך אמר בלתי לגבי אחותי כלה והיו מקשרין
 לפסו ומקריבין קרבנות ומנסכין יין והקב"ה היה מקבל
 מהם שאלמר אכלתי יערי עם דבשי כלו קבלתי מזד :
 ושעם אכלו רעים הוא הכותר מן הקרבנות שאוכלים
 דהכנים שהם רעים למקום שאלמר והכותרות
 ממנה ואכלו אהרן וכבניו אכלו שתו ושכרו ונחיו שלמים
 וי"א על מות עזרא שפיתה עם תגנה שהיה להם להוליד
 הארץ על כתישם והם הולכו אותה על עגלה חדשה
 שאלמר ויכה עם האלהים על השל : בשלמו ע"כ
 דברו בית ראשון וכפיעת השכיבה לשעה מקומות והם
 צוד ושלמה וכמו שפרשו ישראל מיהודה בימי רחבעם
 ואלמר בשנים שבעים והיו לישראל מלכים רשעין וליהודה
 מלכים נדיקים וקייכום לשלש רגלים ולא יכול שלמה
 לגלות פשיעהם כי לא רנה שלא ופסוד השירה ותהיה
 תוכחה כאשר אמרו ולא היה יכול להקטיר כל רשעותם
 שלא יחזק מהצד ויחשבו לו אולי לרעה בן אלו הנדיקים
 אף על פי כן לא מנע מהם הכבואה אלו ישנו בתשובה
 התחיל שלמה ואמר :
 אבי ישנה ולבני ער : העפעם שהיו אלו ואלו ישראל
 ויהודה ושנים מלכותם וישראל ויחזקאל ויחזקאל
 במושרים ולבני ער שהיה בישראל נדיקים והם שבעת
 אלפים אשר זכרו למעלה והיו ביהודה נדיקים וכביאים
 והם ישעיהו ותלמידיו שאלמר הנה אבני והולדים אשר
 בתן ליה' ולכך אמר בקש הקב"ה מהם תשובה שכ' פתחו
 לי אחותי רשיתי ויבתי תמתי שהיה הקב"ה מרבה בכבוד
 כאשר עשה במדבר ודבר להם דברים בכת שאלמר עמי
 מה עשיתי לך ומה הלאתיך ענה בי שראשי במלא על
 זה דיבורו של הקב"ה עמהם בכת כמו שהעל יחד בכת
 שאלמר תול כעל אמרתו וכתוב אהיה כעל לישראל :
 השעם ששעתי את כתתי כלום חרתי מאחרי אלים
 בימי יחזק וירבעם ושאלמר ואחרים ואיך אשך

פמי לחלות לאל בימי חזקיהו : ושעם רחמתי את
 רגלי כלומר הלכתי בראש אלהים בימי ישעיהו ואיך
 אעשה הרעה הגדולה בימי נדקיהו ויהוויקים : ושעם
 דודי שלח ידו מן החור אלו הנביאים ששלח להם הקב"ה
 לדבר להם תוכחות בחזקה ולא היו יראים לדבר כמו
 ישעיהו שאלמר לו וישלח יי' את ידו וינע על פי וכשהרבה
 להם תוכחות רחם עליהם כמדתו הנובה בנחמות שאל'
 ומעו המו עלי : קפתי אתי לפתוח לדודי לא מאלכו
 קימה זו שאלמר בה וירי נעפסו מר אלא בימי ישעיהו אשר
 קיימו המנות בימי ויתר מן המלאכים שאל' כי לא נעשה
 כפסח הזה וביער ע' זמן הארץ שאלמר וגם את האבות
 ואת הירעושים וגומר : ושעם ודודי חמק עבר
 שלא ענה להם מאותה תשובה להסיר הגזירה הנגזרת
 עליהם מן גלות וחורבן שאלמר אך לא שב יי' מחרון אפו
 הגדול : ושעם כפשי ינאה בדברו שאלמר ויאמר
 ה' גם את יהוד' אסיר מפני כפי בקשיהו ולא מנחתיהו
 קראתיו ולא עכני כמו שאלמר לירמיהו אל תתפלל בשב
 העם הזה ואמר כי יזמו איכני שומע אל רכתם מנאוכי
 השומרים הם בני כלל בראשונה וכני ארום באחרונה כי
 שני התרבות כחובים בהפך איכה שאלמר תשוב להם ה'
 כמעשה יריהם ואלמר בארום שישי ושמיית בת ארום הכוכי
 זה חורבן בית שבי פעעו על ירי ארום שהוא יותר כבד
 וגשאו את רידי מעלי כלי הקדש : ושעם הגבעתי
 אתכם הנביאים שהיו עמהם בגלות הם יחזקאל ויחזקיהו
 מישאל ועזריה ודניאל ומורכי' בקסו מהמקום רחמיית
 כיין שלא היו רשאים לבקש תחיבה על רשעתם שאל' גם כי
 אזעק ואשוב סתם תפילתי וכך תמצא בדניאל שאלמר כי
 שמך קרא על עירך ועל עמך ועזרא אמר ואתפללה אל
 יי' אלהי ואתורה : ושעם מה דודך מרוד הכביאים
 שהיו עמם בגלות שאלו מהם מישאל סיפסרו בהסדי
 הקב"ה סיודישו לכל באי עולם שהקב"ה עשה עמהם חסד
 והם עשו לכתותם רעה אזי ענו הם ואלמרו דודי גח
 וארום שהוא עושה כקמה בארום בגלות שאלמר מיי' זה בא
 מארום לכתיר לבא ראשו כתם פז התורה שהיא עמהם
 בגלות שאלמר ראש דבך אמת והוא כתם פז שאלמר
 הכחמרים מזהב ומיטב רב והם שחורות כעורב האומיות
 הם שחורות כיוכים על אישיות מיס שאלמר אתן חלתי עיט

רבינו סעריא

ועזרו של הקב"ה עם הנדיקים עם שאלמר עיניו יי אל
 נדיקים והשחתו עם הנדיקים ועם רשעים שאל עיניו יי
 משוענות ככל הארץ לחיון כערוגת הכוס תורה ומסכה
 ותלמוד כסם שהזקן כבוד האים ויבא הגבל ויחקר מן
 הזקן השער ברזון האים כך בתלמוד החכמים אורסין
 ומתירין ברזון של מקום : ושעם גלילי והב כבואת
 הכנאים הכמשלת ביד שאלמר היתה עליו יי וי וי
 היתה אל אליהו מוסרים על ארני פו התורה כחמדיה
 מזהב ומזב רב וכתוב יקרה היא מכניסים משיו עשת מן
 חכו ורחמנותו עש ישראל תמיד כמו שהזקן חזק יותר מן
 העץ וכמשלים רחמיו של הקב"ה למעים שאלמר המו משיו
 לו רחם ארחמנו כאם יי סוקיו עמודי שזה שעמדה
 שכינה על הר סיני בשעה בהיון ועעם מראיהו כלבזון
 היא השכינה כיבר הלכנון שהוא בית המקדש והוא כסון
 בארום חכו ממתקים רוב הכחמות מפי הכנאים לכך
 אמר זה דודי בגלות וזה רבו אחר הגלות וזה שהשלים
 הפסוק ואמר בזכות ירושלי' להם אומרים כנאים סיכפנו
 בחסדיו של מקום בין האומות שאלמר ספרו בגוים את
 כבודו וגומ' : ושעם אכה הלך דורך היה לנידיהם
 חסונן גלות שבעים שנה וכשכשלו אמרו הנדיקים
 לאחרים דודי ירד לגנו הכה שכינה חזרת לבית המקדש
 ללקוח שינים שלקט הקב"ה מהם חצורה ירוע שאל כל
 הקהל כאחד ארבע רבוא והיו טובים ועשו תשובה ואמרו
 עתה ככרות ברית לאלהינו וזהו דודי לי ואני לו *
 בבאן ומעלה הוא וזכר עונותם ומרדותם וחמני
 הנדיקים והרשעים מהם וחרבן
 הדת ותפילות הנדיקים והכנאים בגלות וכמו שחזרו
 לבית שבי במתו מעט וברית של הקב"ה מכל מקום קיים
 להם עתה וזכר מעשיהם כבי' ואלמר יפה אחרעיתי
 בארנה ותראה מן רזון והפעם שעשו רזון המקום מן
 המעשרות וקרנן העמים וזה שאלמר באה כירושלים הלא
 כירושלים היו למם המשולם כירושלים הלא שהיו עושים
 בכל התיקון שהיה להם כירושלים שהיה להם ראשו ש
 ישיבות ואיומה כנגלות שהיו מתקנות בכל עשה
 לתפלה שאלמר עזרה קונו ברבו את יי אליהם :
 ומעם הסכי עיטך תפלות עזרא וכחמה וזרובכל ומרדכי
 בשאלמר עזרא בשתי וככלמתי אלה :

ושעם שערך אלו שלשה כנאים חגי זכריה ומלאכי
 אבל זכריה נבא כבואת אליהו שאלמר הכני
 שולח לכם את אליה הכנאי ולכך אמר שגלמו *
 ושעם פיניך כעדר ששבו ישראל לו וזכרו כל זכחי
 שלמים בעהרה כאשר פרשנו למעלה :
 ושעם כפלה הרמון שאף ע' פ שנתפזרו בגלות בבבל
 וכפרם לא עזב המנות בין הפלגשים וששים
 מנבות ולכך הודו למקום ולא עוד אלא שראו כסים בימי
 חכיה מישאל ועזריה : ושעם ראוה כנות ויאשרות
 וגו' שאלמר כבודכר ברין אלהיון די שדרך מיסך ועבדי
 כגו ואמר איהי כאר ברדין וכך האותיות שבעשו להם
 בימי דרוש על עסק דכיל ובימי אהקדוש וכתידו מהם
 רנים שאלמר רונים משמי הארץ מתייהרום ולכך אמר
 ששים המה ואמר אחת היא יונתי תמתי חצורה מישאל
 שפסקו בתורה שהיא אם שאלמר כי אם לבינה תקלא
 אמן ורנו האומות להשתתף בהם להקריב קרבנו עמם
 כמו שכתוב כבודם ומה שחזון וכני תורין זהו מלכותו
 ופלגשו ויהללו : דע אחי כי כפר זכר שלמה
 חזרת הבית וכל תיקונם בבבל כתיקון שהיה להם בזמן
 שבית המקדש קיים ותפלות הנדיקים ואכלם זכחי שלמי
 וכמו שעבדו בתורה וזכר שלמה מקבת מעשיהם הרעים
 ושכשאו כסים ככריות ולא היו יודעין לדבר כלפון הקדש
 שאלמר וכניהם חנו מדבר אשדודית וחניו מדבר יהודית
 וחיללו שבת שאלמר ראיתי ביהוד' דורכים גיתות בשבת
 ולא שבו בתשובה שלמה וכעם הקב"ה עליהם לפי המסיל
 שלמה עלותם מבבל לשחר לא אור ממש ולא חשך ממש כך
 היו לא נדיקים ממש ולא רשעים ממש לפי אמר :
 מיזאת הנשקפה ולמה אמר יפה כלבנה ולא אמר
 שמשם שלא היו נדיקים כל כך ואחר ששבו בתשובה אמר
 ברה בחמה : ושעם איומה כנגלות זה קיבום
 לירח תשרי שב' על מעל הגולה * ושעם אל גנת
 אגון ירדתי בשם מהם המקום דויו עונותם ולכך זכר
 האגון מדין הכעושות וכך אשרו רבותינו ז"ל כל הכעו'ם
 אם את מכפה את שרשם מנליחין אבל האגון הזה אם
 את מכפה את שרשו אינו מנליחין כך ישראל אם מכפיין
 עונותם אינו מנליחין ולא הם מתודין ועובדין מנליחין
 שאלמר מכפה ששעו לא ינלו ומורה וגו' לראות הכחפה

רבינו סעדיא

הנפח המד הק' צה ארחה אם פרי ישראל נדוק הנמשל
 לגפן אף על פי כן אחי עשיתי בחסדי עמכם והאלכתיים
 ולכך נאמר וירא כי אין אים וישתומם וגו' .
 וטעם טוני טוני פצמיים זה שאמרו להם חגי וזכריה
 טיעשו תשובה טכ' טוני מדרככם הרפי וכתוב
 שימו כל לכבכם מן היום הזה ולמעלה ולמה קורא אותם
 טולמית בזה המקום טטהו בין האומות והיו טלמים מהם
 ומנצפיהם ו' אטלמים במלות ; וטעם כפצמיק
 הליכתם בחגים טלשג טלגים חמוקי ורוביך טהיו הולכינ
 ולאמרין טירות טנאל' אדרם עד בית אלהים בקול ריבה
 וטורה המון חונג ; וטעם טררך אגן הטהר זה
 ארץ ישראל טהיה באמצע העולם כמו הטהר באמצע
 דארם וכמו טהולר טיון מן הטהר טל אמו טך כל באי
 העולם טיונין ומדרכות מעד ארץ ישראל טנאמר בטל
 טרמון טיורד על הררי טיון וכטם טהטהר נחטר מחגי
 אחרט ומעלה טך נטרעו חמטה מבית המקד' והט בערות
 וארון וטני כרובים ועטן וטש מן הטמי' ולכך אמר ולרנה
 בו ולכבדה בו חטרים הלי טני טרד' חגי וזכריה ;
 וטעם כמגדל הטן בית המקדש נמשל לטן טעבור
 טהוא ויתר חוק מן הטן ועמד בית טני טני טטר
 טנים ויתר חטית ראטון כי עמד בית ראטון ט' טנים
 ובית טני ט' טנאל' גדול ויהיה כבוד הבית הזה האחרון
 מן הראטון והטטילם טראטונה לעינים ופות ובאחרונה
 לעינים גדולות מפני טקנין בית טני הט ויתר חטמים
 והט אטני ככט הגדולה ולכך אמר עיני טרכות בחטטון
 והט טטר בת רבים טנאמר אחר רבים להטות ;
 וטעם אפוד המגדל הלכטון טכריה טהיה אכל דמטק
 והיו בזה חטמי תורה וט' אומרי' ביתר טהיו בזה
 טמונים אף כי רב חטמים נדיקים והנדיקים והחטמים
 כמטלים כרוח אפים וכך נאמר רוח אפיונו מטחין ו' ;
 וטעם ראטך עלך ככרמל זה ארץ ישראל והיה ארץ
 טיחון ועטו טטכטו טט בני גר ובני ראוטן פי
 היתה הארץ עטובה טנאמר והכטה המקום מקום מקכה
 והיה כמטלת לכרמל טנאל' ואכתי אטכטם אל ארץ הכרמל ;
 ורלת ראטך בארמון טומרון ומלך אטור ברהטים מלך
 אטור ברהטים בית המקדש בעטמו . טנאמר קרית מלך
 דב ואמר כראטונה הטך יפה טהיו חטמים טהיו בקני
 בית טני מה יטית ומה נעמט טהיו חטמים וטחטמיים

נדיקים ומנדיקים ואמר והטטכילים יטכילו .
 וטעם זאת קומתך דמת לתמד טהיו בזה חטמים
 טכ' נדיק כתמר יכרח וטדיך כאטכולת בית
 טמאי ובית הלל ותלמידיהם אמרתי אטלה כתמר וו
 הלכה טאמרו חטמי ישראל כמו רבי עקיבה ורבי טרפון
 ואחרים ויהיו כל טדיך מלכי בני הטמוני ;
 וטעם וחכך טיון הטוב אלו חטמי התלמוד ורבים
 למדו מישראל היטנים מן המנות טנאמר רוכב
 טפתי וטנים ולכך אמר אכי לרודי ועלי טשוקטו טטני
 יוטנת בוראתו כלל מלך וכלל כטן אחר בית טני טנאמר
 ימוט רבים יטבו בני ישראל אין מלך ואין טר ככר זכר
 טלמה ע'ה עיות ישראל כראטונה ויוטרט כאחרונה וזכר
 כטן בית המקדש וכמה היה קיים ויטכית ביתר ואכתי
 ככטת הגדולה והרבטין ולא היה רוטהימי הגלות וט
 והטמדות והריות טטרה הרוני מלכות מפני טהיה טירה
 טלל טטון טוכחה אכל הודיע מה טעטיד להיות באחרית
 הימים טיורלו נרות קטות כאטטר הטטילם ירמיהו בלאתה
 טעה טנאמר טאלו כל וטלו אט יולד זכר מדוע ראיתי כל
 גכט ידיו על הלטיו וכתיב עת גרה הול ליעקב וממכה
 יוטע וכך אמר יטטיהו הרינו חלטו כמו ולרכו רוח וטמרו
 רז'ל כי באחרית הומים ימלך כלרוט מלך טמו ארמילוט
 וינא מן רומא וימלך על העולם כולו ולו טטה אכטעות
 ככל יד וילך עד ורוטלים וימלך עליה ע' אדשים ויהיו
 ישראל כימיו כגרה גדולה וירנה להטעות את ישראל אחר
 טקרו וטל והיו רונים לפטר רוכו ובכך יטלו אל המדבר
 כאטר אבותינו כמדבר ויחטפו עט הטכטים וינא מטוח
 כן יוטף כן חוטיל ויקח עמו אטנים מישראל ויטטה
 חלחמה עט ארמילוט' הרהט ולא ויכל עמו ויחוק ארמילוט
 ממכו ויהר' מטחין כן יוטף ויטטרו עליו כל ישראל ;
 מטטכות מטטחו ואחר טך יקוט מטחין כן רוד טמו מטכה
 כן טמילא ולא יאמיו בו ישראל עד טיחיה מטחין כן יוטף
 לכניהט ויראה לפכיהט אליהו ז' ומיכאל בלאתה טטה
 ובטבור וינאת ארמילוט ; נאמר והיה בית יעקב אט
 וטאמרנו טיהיה להט נרה כימיו טנאמר ויטכר להכטה
 זמכין ודת ויטיהכטן כידיה עד עירן ויכריכך ויכלג עין
 וידוע טינא זה ארמילוט מן אטן אחת טכרומה טנאמר
 כי הכטה האטן אטר כתיבי לפני יהוטט וטאמרנו טימלך
 טטפה

רבינו סעדיא

תשעה חרשים שנאמר לכן יתבס עד עת וילדה ילדה •
 ושארנו שיגרם את ישראל וינאלו אל המדברות ויולכס
 כעורים בדרך אשר לא ידעו שנאמ' והלכתי עורים בדרך
 ובלותה טעה יבקשו רחמים לפני המקום שתפדה שכיב'
 עמהם ויהלך עמהם בלותם מדברות ולכך אמר שלמה
 לכה דורי נכח השדה ומינין שינאלו המדברות. שנאמר
 והונאתי אתכם אל מדבר העמים וכת' הנה אנכי מכתה
 והולכתיה המדבר ויהיה להם רעב ונמא ואמרו רבותינו
 זכרונם לברכה לזרחה שיהיה זה הנער הזכור מה' יוס ענת
 זחני טבע ורבים יעשו אחר אותו רשע ויאמרו או לנו
 זה הוא שהיונו מיתלים אותו כמה שנים וכמה ומכיס
 והנדויקים שנהם יהיו הולכים מומכע אל מופע של ישראל
 לזכר על לינם ולחוקס ביחוד השם ואמרו רבותינו ז"ל
 שיהנה להם רעב ונמא שנאמר כאשר נטפתי את א
 לבותיכם והוא רעב שנאמר להמית את כל הקהל הזה
 צרעב והנמא שנאמר וינמא שם העם למים • ומה
 שיטעו שנאמ' ונרותי מבס המורדים והטובעים די ויהיו
 גרים ולא יכנסו לארץ שנאמר חזקו ידים רכות ולכך אמר
 נטפתי לחרמים •

והביעו את אשר דקדו ואחר כך יגלה משיח בן דוד לנקום
 בקמתם של ישראל שנאמר יען מכה האותי לבסר עניים
 וגומר ואמת שיגלה אליהו זכר לנביא קודם הגאולה
 שנאמר הנה אנכי בולח לבס את אליהו וגומר ויראה
 מיכאל בנא' ונעת הסיח יעמד מיכאל הסר הגדול וגו' •
 עד כאן זכרנו חבלי משיח ונרותיו מדבר העמים
 והרעב והנמא שיסיג וכמו שיטעו רבים
 אחר ארמילוס הרט' והריגת משיח בן יוכף על ידיו ויגלו
 משיח בן דוד אחר ארמילוס עב הסדעים וכפלות שיטעו
 במדבר והם הולכים ביראת שמים ולכך אמר שלמה מ'
 זאת העטם טיהיו פס הנדויקים במדבר העמים ויתחזק
 לבם ואינם עולים אל המדבר אל המלחמה אלא הקדוש
 ברוך הוא רונה דמעטיהם כאיש טמח עם אטמו ויכל
 פתחה בו שנאמר ישמח יי' נפשיו ישמח ישראל בעושי
 ולכך אמר מתרבתת על דודה •

ושעם. תחת התפוח היה רונה להודיע את ישראל ב'
 תחת הר סיני כי בשביל התורה פניתנו
 להם תחת הר סיני הכמסל להבוא זמפני טמטמו •
 דבורו של מקום שנאמר וית' ונבו בתפתיית ההד ופס כל
 ביראת שמים ואמרו נעטה ונשמע לכך אמר עורדתי
 ונאותו מדבר ראו נרות טהם כמכילי ללירה כ'
 הנפירה זמכה וקדרות התלוה זמחו פס הרבה מיכרל
 הם יקומו בתחיית המתים קודם אחרים אגד יהיה את
 גוג ומגוג ולכך אמר טמה הנזקך אך ויראו הנדויקי
 את דב הם טיהיו נטאים על הזדופות ועל הכהס
 באשר יסא הרופה את העללים שנאמר כרופה עד
 ירעה ולכך אמר שומני כחזם על לכך ויבקס מה
 המק' לזהב את החיים וללכת ביראת' טמים עד המו
 שנאמר הוא ינהגנו עלמות ויקבל בעבורם ויבק
 בקמתם מן מלכי ארזם שנאמר כי עזה כמות אהבה קס
 כסאלו קנאה וכמו טלקס נקמה מן צבוב ננד הרט
 שנאמר כי נקמת יי' נבלות הוא וכתוב קנאתי לירוסל
 קנאה גדולה כך יקח בקטתו מאדום הרטעה סנאו
 ונפתי את נקמתי בלדום ביד עמי ישראל ותהיה

ישעם שם אתן את דודי לך ביאת אילו השכי משוחין
 בן יוכף ובן דוד •
 ונמעם הדולאים נחנוריו הטופתם של ישראל עם
 הסדעים ולכך אמר חרשים גם שינים ויראו
 שנדויקים שנהם והחכמים שנאמר ועל פתחינו כל מגדים
 זכנן יהיו ויבאל דמוין עם הקדוש ברוך הוא כאל דחמן
 כטיפול האדם הוא נועק ואמר אחי אחי הושיעני ולכך
 אמר מי יתך כאל לי ויבקשו רחמים מן המקום שתפדה
 שכינה בבית המקדש שנאמר אנהגך אביך אל בית אחי
 תלמדתי ויהיו כולם תלמידים שנאמר וכל בנך למודי יי'
 ולכך אמר תלמדתי ולא יהיה אחד מהם חכם ואחד פתי
 אבל כולם חכמים שנאמר ולא ילמדו איש את אחיו ואיש
 את רעהו דעו את יי' ולכך אמר אשקך מוין הרקס טמאלו
 פחת לראשי כמו שפרטנו לעיל שנאמר כי אני יי' אלקיך
 וחיזיק ומיכך אבל השבעתי אתכם בזה המקום ביראת
 משיח בן יוכף קודם ביראת משיח בן דוד ומלחמתו עם
 ארמילוס שנאמר ולקמתי אתכם אחר מעיר ושכיס
 שמשחה ויהיה משיח בן יוכף בכלל ההרזים שנאמר

נקמתם בסריפת אש שנאמר כי אש קדשי באפי תגו
 ולכך רשפיה רשפי אש וגומר' מכיסו טלדום יותר קדום
 שאחרים ומדינת דומה יותר גדולה מאחרות ומלכו

רבינו סעריא

יותר קדומים ממלכי ישראל שכאמר ואלה המלכים אשר
 מלכו בצורך אדום וגו' והם נאספים כאספת המים
 לצד המשיגים כאדם רבים ישמעאל יותר קרוב ויותר
 שטע ומלכותו וכפונתם כמשלם לכהרות ואמר בעבור
 אלו ואילו שאלים יכולין להגיד שבחו שלמקום בישראל
 לכך אהב את ישראל ושק את אדום שכאמר אהבתי
 אתכם ואמר יי' וכתובות עשו שכאמר ולכך אמר מים
 רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וכבר כמשלם אדום
 וישמעאל במקום אחד למים וכהרות בשעברו על ידם
 הקדוש ברוך הוא היה עמם ואפילו ואסכו כל העמים
 עליהם להכריעם ולהשיג מים עליהם לא יכלו להם
 שכאמר כי תעבור במים אתך אני ואמר להם הקדוש
 ברוך הוא לישראל כבר הגדלתי אתכם על כל העמים
 ואפילו יתן איש עשרת אלפים ככרי כסף כהמן לעשות
 בכם בליה אתם תבכו את אמו ולכך אמר אם יתן איש
 את כל הון ביתו וגו' כסבור שלמה גדולת ישראל ומה
 שהיה להם ממנרים עך ימות המשיח רצה להגיד שבחן
 בגלות אף על פי שהם בלא מומר ומושל מישראל
 להכריעם על שמירת התור' והם שני כשעים וחמי יהודה
 וצנימן והם כפונתם בצרבע פיכות העולם שכאמר
 אסף כדמי ישראל ואורם צמורה כבר הודיע יהודה
 וצנימן :

אחות רבו קטנה

השעם מה שאמרנו שהם יהודה וצנימן ומה
 שאמר ושדים אין לה שפן להם כביאים
 בגלות כאשר אמרנו למעלה מה נעשה לאחותינו שכאמר
 וס כביאיה לא מנאן תוון יי' והם כמשלים לשדים כמו
 שאמרנו לעיל :

שעם מה נעשה לאחותינו מכאן אכן יודיען
 סקודם הגאולה ידבר הקדוש ברוך
 הוא עם ישראל שכאמר ביום שידובר בה' וירוב כי ימו
 של הקדוש ברוך הוא אלף שנים :
שעם אחר מה נעשה לאחותינו כשעת
 הגאולה אם לא יהיו ראויין היאך
 אשגח להם כביאים :

שעם אם חומה היא אם יהיו נדיקים
 ויבנה בית המקדש בימיה עתה

היא ואמרה אני חומה אני הולכת ביראת שמים וכבר
 האעתי באלהים שהוא יבנה שערי צדקה :

וטעם כרסהיה לשלמה בכל מקום כמשלם
 ישראל לחרם אבל בכאן היא
 התורה שהיה בידו צעליה והם משה ויהושע ושופטים
 וכביאים * ולכך אמר משה קבל תורה מפיני ומסרה
 ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לכביאים ואמר כך
 ניתנה לאבני כנסת הגדולה והם הנועדים שכל אחד
 ואחד מהם יביא על כל פסוק ופסוק פירושים ולכך
 אמר איש יביא כפריו אלף כסף עד שתיגע התורה *
 לצעליה ולאף איש חכמים משפט כפתלי היודעים
 בדברי המים ולכך אמרים כפתלי אילה שלמה והם
 מהעסקין בסוד הציבור והמועדים וחכמים משפט
 ישאכר שכאמר ומבני ישאכר יודעי בינה לעתים לרעת
 מה ישעיה ישראל לכך אמר כדמי עלי לפני האלף
 לך שלמה :

וטעם הוושבת בגוים הם חכמי ישראל
 וישראל שומעים בקולם בשפה
 שהם דורשין בתורה ברח דודי
 הוא הקדוש ברוך הוא ואינו אומר שיבדח מהם אלף
 כאדם שאומר לחבירו ברח אליו ובא הכה * על הרי
 בשמים אל ישראל ולמה אמר בשמים ולא אמר בשם
 אחד אלף מפני שהיה בהם לעתיד לבוא כל מידה טובה
 כשהיו נאספים בבית המקדש כולם יהיו נדיקים שכאמר
 ועמד כולם נדיקים וכולם תלמידים שכאמר וכל בניך
 לימורי יי' וכולם יהיו כביאי ס' שכאמר והיה אחרי כן *
 אשפוך את רוחי על כל בשר וכולם יהיו כהנים שכאמר
 ואתם כהני יי' תקראו * וכונם יהיו מלכים שכאמר
 והיה הכסל ביום ההוא כדוד וכולם יהיו חיים שכאמר
 חיים כולכם היום * וכולם יהיו בשואי עון שכאמר
 יבוקש את עון ישראל ואינו זאת חטאת יהודה ולא
 תמאסה ויזכו החרים יין וחלב שכאמר יטבו הרים
 עבים וישמעו בהרים קולות המבשרים שכאמר מה
 באו על החרים רגלי מוכר * האל ברחמיו
 ימחר אלו הנחמות והבשרות בימינו ובימי כל אחינו
 כני ישראל אמן ואמן * דע אחי כי עשיתי בקשתך
 ושאתך במה ששאלת ממני להעתיק לך פידוש רב שבעית
 גאון

מה ארוץ וכל זה כרו להטלים דנוכך ואין הקמיעות
 והטלמות כי אם לאלוה לנר בריך רחמנא
 דביען מריס ועד כטן
 אמן :

צאון סל חגולת שור השירים כאשר השגיח דעתו להעתיק
 דבור ערבי ללשון הקדש העתקתיו ומה שראיתי שאין
 אדם יכול להקרינו לענין להבין פירושו כרשתיו לך
 לדעת ענינו בלשון הקדש ולא העתקתי הדבור סל
 ערבי מפני שהוא דבר כבד לאיש חסר חכמת לשון ערב
 עמוני ואף על פי שלא היו דברים ממולחים אמרתי ויהי

תם ונשלם שבח לאר בורא עולם :

על ירי הפועל במלאכת הקודש באם מרדכי בן לאא יעקב וצל ועציר
 מיקה פרוסטיץ :

ועי הפועל במלאכת הקודש באם יונה בן לאא יהודא שליט מקק פראג :

1871

Handwritten text in the top left corner, partially obscured by a stain.

Handwritten text in the top right corner, partially obscured by a stain.

Handwritten text in the middle section of the page.

Handwritten text in the lower middle section of the page.

Handwritten text in the bottom section of the page.

B

5748 -

552.

מקור חכמה | 399

ידעל משה

תורת האשם

פי' שיש לר' מעיד

הנפש החכמה

חובת דגבנות

הקדו
אוסר